

ΣΠΟΥΔΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

(ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1932)

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΕΚ ΤΩΝ

« Ε Ν Θ Υ Μ Η Σ Ε Ω Ν »

Υ Π Ο

ΜΑΞΙΜΟΥ Ι. ΜΑΡΑΒΕΛΑΚΙ

ΤΑΚΤ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

CONTRIBUTION

A L'ÉTUDE DES SEÏSMES DU MONT ATHOS PAR LES

« M É M O I R E S »

M. I. MARAVELAKIS

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ παροῦσα δημοσίευσις εἶνε συμπλήρωσις τῆς δημοσιευθείσης μελέτης μου ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ γεωλογικοὶ καὶ μακροσεισμικοὶ χαρακτῆρες τῶν σεισμῶν τῆς Χαλκιδικῆς (Σεπτέμβριος 1932), Θεσσαλονίκη, 1933», ἀποτελεῖ δὲ συμβολὴν ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν σεισμῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους περὶ τοῦ ὁποίου (ἱστορικοῦ) μέχρι σήμερον οὐδὲν σχεδὸν γνωρίζομεν.

Οἱ παλαιότεροι κτήτορες ἢ ἀναγνώσται χειρογράφων ἢ καὶ ἐντύπων, ἐκκλησιαστικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βιβλίων, εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ σημειώσωσιν εἰς τὰ παράφυλλα ἢ ὅπου ἄλλοῦ εὗρισκον κενὸν διάφορα σύγχρονα γεγονότα, ὅσα ἔκαμνον εἰς αὐτοὺς ἰδιαίτεραν ἐντύπωσιν, θανάτους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἱστορικά γεγονότα τοπικῆς ἢ καὶ γενικωτέρας φύσεως, καταστροφὰς διαφόρους, πυρκαϊὰς, λοιμούς, θεομηνίας, ἀκριβείαν τῆς ζωῆς κ.λ.π. Μεταξὺ τούτων σημαντικὴν θέσιν κατέχουσιν οἱ σεισμοί. Τὰ σημειώματα ταῦτα εἶναι κατὰ τοῦτο ἀξιόλογα, καθ' ὅσον προερχόμενα ἐκ προσφάτου ἐντυπώσεως πρῶτον μὲν ἀνταποκρίνονται εἰς πραγματικὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ἤθελεν νὰ διαωνίσῃ ὁ γράφων, δευτέρον δὲ συνοδεύονται κανονικῶς καὶ ὑπὸ σημειώσεως τῆς ἀκριβοῦς χρονολογίας τοῦ γεγονότος. Ἐπειδὴ δὲ γράφονται, ὡς λέγουσιν οἱ γράφοντες, γ ι ἀ ἐ ν θ ὕ μ η σ ι, ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ πρώτου καταρτίσαντος συστηματικὴν αὐτῶν συλλογὴν Σπυρίδωνος Λάμπρου «Ἐνθυμήσεις». Πρώτην σειρὰν τοιούτων ἐδημοσίευσεν ὁ Λάμπρος ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Νέω Ἑλληνομονήμονι», τόμ. 7, Ἀθῆναι, 1910, σελ. (113-313), ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐνθυμήσεων», ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη (ἀριθ. 1 - 562). Δευτέρα σειρὰ εὐρέθη ἐν τοῖς καταλοίποις αὐτοῦ, δυστυχῶς ὄχι ἔτοιμος πρὸς ἔκδοσιν. Ἐδημοσιεύθησαν ὁμως ὅσα σημειώματα ἦσαν ἤδη ἀντιγεγραμμένα ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομονήμονι, τόμῳ 16, Ἀθῆναι, 1922, σελ. (407-420), ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐνθυμήσεων», ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ δευτέρα. Ἀνάλογοι δημοσιεύσεις πρὸς τὰς τοῦ Λάμπρου ἐγράφησαν μεταγενεστέρως καὶ ὑπὸ ἄλλων συγγραφέων ὡς εἶναι λ. χ. ἢ ὑπὸ τοῦ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου τοῦ Ἀρκαδινοῦ, ἀφορῶσα τοὺς Ἑλληνικοὺς καταλόγους τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, ἐν ἔτει 1924, (Βιβλ. IV.), ἢ τοῦ Σπυρίδωνος Λαυριώτου ἀποτελοῦσα κατάλογον τῶν κωδίκων τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἐν ἔτει 1925 (Βιβλ. III.) κ. ἄ.

Ὁ ἀξιότιμος συνάδελφός μου, καθηγητῆς τῆς Θεολογίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοῦ ἰδιωτικοῦ Βίου καὶ τῆς Λαογραφίας κ. Στίλπων Κυριακίδης μοὶ συνέστησεν τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἐνθυμήσεων τούτων καὶ μοὶ παρεχώρησεν ὅλα τὰ μέσα τῆς σπουδῆς αὐτῶν, δι' ὃ καὶ εὐχαριστῶ αὐτὸν θερμῶς ἐντεῦθεν.

Γενικῶς ἡ σπουδὴ τῶν ἐνθυμήσεων ἀπὸ σεισμολογικῆς ἀπόψεως δύναται νὰ δώσῃ χρησιμώτατα στοιχεῖα ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν σεισμῶν, ἐπὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἅτινα συνήθως προηγοῦνται, συνοδεύουσιν ἢ ἔπονται τῶν σεισμῶν κ.ἄ.

Πολλοὶ σεισμοὶ μᾶς εἶνε βεβαίως γνωστοί, ὡς ἀναφερόμενοι ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ἢ ἄλλων συγγραφέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὅποιοι περιγράφουσι τοὺς καταστρεπτικοὺς σεισμοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Σμύρνης καὶ ἄλλων γνωστῶν σεισμοπλήκτων περιφερειῶν, πλεῖστοι ὅμως δὲν ἀναφέρονται ὑπ' αὐτῶν καὶ αἱ ἐνθυμήσεις δίδουσι τότε ἐντελῶς νέα στοιχεῖα ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν σεισμῶν.

* *

Αἱ ἐνθυμήσεις τῶν βιβλίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἴτε περιγράφουσι σεισμοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῶν Μονῶν αὐτοῦ, εἴτε περιγράφουσι σεισμοὺς ξένων μερῶν, ἰδίως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγράφησαν δὲ ἔξω τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ κατόπιν μετεφέρθησαν ἐκεῖ, συνήθως ὑπὸ τῶν μοναχῶν κατόχων τῶν βιβλίων τούτων. Τινὲς ἐξ αὐτῶν δὲν μνημονεύουσι τὸν τόπον ὅπου ἔλαβε χώραν ὁ σεισμός, ἄλλαι εἶνε ἐφθαρμένα ὑπὸ τοῦ χρόνου, εἴτε εἶνε ἡμιτελεῖς κ.τ.λ.

Ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τούτων τινὲς ἀναφέρονται ἀναμφισβητήτως εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς μνημονεύουσαι αὐτό, τινὲς ὅμως δὲν ἀναφέρουσι τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ αὗται μετὰ πολλῆς πιθανότητος δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἐγράφησαν ἐν αὐτῷ, ἐφ' ὅσον μάλιστα πρόκειται περὶ χειρογράφων τῆς Τουρκοκρατίας, γραφέντων πιθανότατα ἐν αὐτῷ τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, εἰς τινα μάλιστα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι σαφεῖς ἐνδείξεις ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐνθύμησιν ἦτο ἁγιορείτης μοναχός.

Τέλος τινὲς τῶν ἐνθυμήσεων δὲν περιγράφουσι ἐπισυμβάντας σεισμοὺς, ἀλλ' ἀποτελοῦσι στιχηρὰ, παρακλητικὸς κανόνας ψαλλομένους εἰς σεισμόν¹, εἴτε στίχους ἡρωϊκοὺς καὶ θεωρίας ἐπὶ τῶν σεισμῶν².

Εἰς τὴν παρούσαν δημοσίευσιν κατεχωρήθησαν δεκατρεῖς ἐνθυμήσεις περιγράφουσαι σεισμοὺς, αἵτινες εἶνε σαφῶς διατετυπωμένοι, ἀναφέρονται

¹ Βιβλ. VII. Μονὴ Διονυσίου 3753, 9 καὶ 10.

² Βιβλ. VII. Μ. Παντελεήμονος, 5637. 131. «Περὶ σεισμῶν τῆς γῆς ἐκ θελήματος Θεοῦ».

κατὰ Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τὰς κάτωθι χρονολογίας καὶ αἵτινες δὲν συμπίπτουσι μὲ τὰς χρονολογίας τῶν σεισμῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ἢ ἄλλων συγγραφεῶν περιγραφομένων :

1231.	11	Μαρτίου	Μονῆς	Φιλοθέου
1366.	1	Ἰουνίου	»	Βατοπεδίου
1456.	12	Μαΐου	»	»
1512.	—	—	»	Μεγίστης Λαύρας
1564.	12	Αὐγούστου	»	Κουτλουμουσίου
1572.	12	Ἀπριλίου	»	»
1585.	18	Ἰουνίου	»	Ἰβήρων
1585.	18	Ἰουλίου	»	Βατοπεδίου
1719.	12	»	»	Παντελεήμονος
1765.	9	Μαρτίου	»	Βατοπεδίου
1766.	11	Μαΐου	»	»
1779.	23	Ἰανουαρίου	»	Μεγίστης Λαύρας
1826.	27	»	»	Ἰβήρων

* *

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ὅπως συνεχισθῆ ἡ ἀπὸ τῆς σεισμολογικῆς ἀπόψεως σπουδὴ τῶν ἐνθυμήσεων καὶ διὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, διότι, ὡς προελέχθη, περιλαμβάνουσιν αὗται σπουδαῖον ὕλικὸν ἐρεῦνης ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν σεισμῶν.

CONTRIBUTION
A L'ÉTUDE DES SÉISMES DU MONT ATHOS PAR LES
" MÉMOIRES,,

Cette publication est un supplément de mon étude que j'ai publiée sous le titre: «Les caractères géologiques et macroséismiques de Chalcidique (Septembre 1932), Thessalonique, 1933» et c'est une contribution à l'histoire des séismes du Mont Athos de laquelle nous ne savions rien jusqu'à présent.

Les anciens possesseurs et lecteurs des anciens manuscrits et des livres religieux avaient l'habitude de noter aux premières pages ou sur les bords de leurs livres divers événements contemporains, leur ayant fait une impression extraordinaire: Mort des hommes illustres, événements historiques, locaux ou généraux, diverses catastrophes: incendies, peste, cherté de la vie etc. Parmi ces notes les séismes tiennent une place extraordinaire et spécialement importante, parcequ'elles donnent les impressions récentes et correspondent à des événements réels et à leurs dates exactes, dont les auteurs ont voulu éterniser la mémoire. Ces notices sont écrites, comme les écrivains le disent eux-mêmes en «Mémoires».

Spiros Lambros en a fait une collection systématique, intitulée «Enthymisis». La première série a été publiée par Lambros dans son bulletin «Hellinomnimon» sous le titre «Mémoires, c'est à dire première collection des Notices chroniques». La deuxième collection se trouve dans ses Mémoires, qui malheureusement n'ont pas encore été publiés. Une publication analogue a été faite postérieurement par d'autres auteurs comme Sophronios Eustratiades Arcadinos, dans les catalogues helléniques du monastère Vadopédion en 1924 et de Spiridon Lavriotou, catalogue des codex de Megistis Lavras, en 1925 etc.

*
*
*

En général l'étude de ces «Mémoires» au point de vue séismologique est très intéressante, parcequ'elle donne des éléments très utiles sur l'histoire des séismes et des phénomènes physiques qui précèdent, accompagnent ou suivent les séismes.

Il est vrai que plusieurs séismes du Mont Athos sont connus parcequ'ils sont notés par les chronographes byzantins, décrivant les séismes désastreux de Constantinople, d'Antiochie, de Smyrne et des autres endroits séismopathiques, mais la plupart ne sont pas notés.

* * *

Les «Mémoires» du Mont Athos décrivent les séismes du Mont Athos même ou les séismes des autres endroits et surtout ceux de Constantinople, écrits hors du Mont Athos et y transportés après par les moines, possesseurs de ces livres. Plusieurs de ces «Mémoires» appartiennent sans doute au Mont Athos, cela étant directement mentionné. D'autres ne disent rien, mais ils doivent être aussi du Mont Athos parceque les auteurs les ont écrits au temps de l'Empire ottomane; d'autres portent l'indice que l'auteur était un moine du Mont Athos.

Dans cette publication ont été enregistrés 13 Mémoires, nulle part ailleurs mentionnés, qui sont clairement décrits, et qui concernent les monastères suivants :

1231.	11	Mars	Monastère	Philotheou
1366.	1	Juin	»	Vatopedion
1456.	12	Mai	»	»
1512.	—	—		Megistis Lavras
1564.	12	Août	»	Koutloumousiou
1572.	12	Avril	»	»
1585.	18	Juin	»	Ibiron
1585.	18	Juillet	»	Vatopedion
1719.	12	»	»	Panteleimon
1765.	9	Mars	»	Vatopedion
1766.	11	Mai	»	»
1779.	23	Janvier	»	Megistis Lavras
1826.	27	»	»	Ibiron

* * *

Je crois utile de continuer l'étude des «Mémoires» au point de vue séismologique de cette région et des autres endroits de la Grèce, car, comme j'ai dit, ils contiennent des éléments importants sur la recherche historique des séismes.

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

1231, Μαρτίου 11η

Μονῆς Φιλοθέου

Ἡ ἀνάμνησις καθ' ὃν χρόνον γέγονεν ὁ μέγας σεισμός ἔτι ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἐν ἔτι ,ς ψ λ θ' (1231) Μαρτίου ια' ἡμέρα δα' ἰνδ. δ'. Ἔτους ,ς [ψ] μ η' (1248) ἡμέρα ζ' ὥρα θ' ἐγένετο ἡλίου ἔκλειψις. Ἔτους ,ς [ψ] ξ θ' (1261) ἡμέρα ζ' ὥρα θ' ἐγένετο ἡλίου λήψις. Ἐργράφη δὲ τὸ παρὸν τετραβάγγελον διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου Ἀναγνώστου ἐν ἔτι ,ς ψ . . . ἰνδ. β' (=12 . . .).

[VII.] Μονὴ Φιλοθέου 1804. 41. Περγαμηνὴ 8. XIII.

1366, Ἰουνίου 1η

Μονῆς Βατοπεδίου

Μηνὶ Ἰουνίου α', ἰνδικτιῶνος θ', ἡμέρα ζ', πρὶν ἀλεκτριῶνων, ὧδε ἐγένετο σεισμός μεγὰς (γρ. μέγας) καὶ τεῖχα (γρ. τεῖχη) πολλὰ τῆς πόλεως κατέπεσεν καὶ ναὸς διεσφάρασεν· ἐπεκράτησεν δὲ ἡμέρας (;) ὀκτώ· ἔτους δὲ τοῦ ,ς ω ο δ', (=1366).

[VI. σελ. 137]. Μονὴ Βατοπεδίου 39. 1266.

[Βατοπεδίου κῶδ. 260. φ. 83α. Ἴδε D. Serruys Souscriptions et signatures des mss. des X - XIII siècles conservés au monastère de Vatopedi (Revue des Bibliothèques. Τόμ. ΙΔ'. 1904, σελ. 72).

Ἐν ἔτει ,ς ω ο δ' ἡ 1 Ἰουνίου συνέπιπτε πρὸς ἡμέραν γ' καὶ οὐχὶ ζ'.

1456, Μαΐου 12η

Μονῆς Βατοπεδίου

'Εν φ. 307. Β.

'Εν τῷ ,ς γϑ ξ δ' (1456) ἰνδ. δ' μηνὶ μαῖω ιβ' ἦλθεν ὁ παραγιώτατος πρόην πατριάρχης κύριος Γεννάδιος ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἱερᾷ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου ἡμέρα σαββάτω ἐν ἑσπέρᾳ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. τῷ αὐτῷ ἔτει ιθ' ἐγένετο σεισμός καὶ κλόνος γῆς φορικωδέστατος ὥρα τῆς ἡμέρας ιδ', ἡμέρα παρασκευῆ.

[IV.] Μονὴ Βατοπεδίου 1223. Μεμβρ. 29×20. αἰῶν. ιδ'. φ. 308.

1512.

Μονῆς Μεγίστης Λαύρας

Περὶ τῆς τραπέζης τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς Μεγίστης Λαύρας γράφει νεώτερος Κῶδιξ εἰς σελ. 272 τὰ ἑξῆς :

'Αντικριτοῦ Καθολικοῦ Ναοῦ εἶνε τὸ μέγα καὶ πολυθαύμαστον τραπεζαρεῖον. Αὐτὸ εἶνε ὄλον ὠραῖομένον μὲ ἀρχαιοτάτην καὶ θαυμασιωτάτην ζωγραφίαν, ὡσὰν ἐκκλησία. Παλαιόθεν ἦτον μὲ θόλους καὶ μὲ κουμπέδαις, ἀπὸ δὲ τὸ πολὺν μάκρος καὶ τὸ πλάτος ὅπου ἔχει ἐρραγίσθη ἀπὸ Σεισμοῦς (τοῦ 1511). Ὄθεν μετέπειτα ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Σερρών κυρ Γεννάδιος ἐν ἔτει ,α φ ι β' = 1512 ἀνεκαίνισε τὴν στέγην του μὲ ἄλλην μηχανὴν ἐκ ξύλων στερεῶν καὶ ἀσήπων καὶ τὴν ἐζωγράφησε μὲ θαυμάσιαν ζωγραφίαν. Ἐξω εἰς τὴν Πόρταν τῆς τραπέζης εἶνε καὶ ἡ Πανιερότης του ζωγραφισμένος. . . . »

1564, Αύγουστου 12η

Μονῆς Κουτλουμουσίου

... α φ ξ δ' (= 1564) ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ ι β' ἡμέρα Σαββάτῳ ὥρα ε' ἔγυνε μέγας σῆσμος ὥστε τὴν γῆν σεισέσθαι (= συσσειέσθαι) ἐπὶ ὄραν ἰκανήν.

[VII.] Μονὴ Κουτλουμουσίου 3411. 338. Χαρτ. 8 XVI. φ. 614.

Ἰδε [VI, σελ. 177]. 202. 1564.

1572, Ἀπριλίου 12η

Μονῆς Κουτλουμουσίου

Ἐν τέλει. Ἔτου ζ π^ο ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ ι β' ἡμέρα Σαββάτῳ ὥρα ε' τῆς ἡμέρας τῆ ἑβδομάδι τῆς διακενοσίμου ἐγένετο σισμος μέγας, ὥστε καὶ τὰ οἰκητήρια ἐσχίσθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν ἐκ θεμελίων.

[VII.] Μονὴ Κουτλουμουσίου 3429. 356. Χαρτ. 8. XVI. φ. 490.

1585, Ἰουνίου 18η

Μονῆς Ἰβήρων

Κατὰ τὸ ζ ο γ' (1565) ἐπῆραν τὴν Κύπρον τὸ δεῦτερον χρόνον τὴν ἀρμάδαν τοῦ Τούρκου ἐπῆραν οἱ Φράγγοι. Κατὰ τὸ ζ ἷ γ' (= 1585) ἐγένετο δ' σεισμός ὁ μέγας, ὅπου ἔπεσαν οἱ πύργοι καὶ ἐραΐσθησαν οἱ ἐκκλησιαίαι τοῦ ἁγίου Ὁρους ἡμέρα Παρασκευῆ, Ἰουνίῳ ι η' τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λεοντίου ὥρα δ' τῆς ἡμέρας ἐσίετον δὲ ἡμέρα παρῶς ἡμέρα ἡμέρας κ' καὶ ἐπεκράτησεν ὁ σεισμός ἕως π' ἡμέρας καὶ τότε ἔπαυσε τελείως.

[VII.] Μονὴ Ἰβήρων 4837. 717.

23. «Εὐχὴ συγχωρητικὴ». Τὰ ἀνωτέρω μεταξὺ τῶν ὑπ' ἀριθμὸν 22 καὶ 23. Ὁ Κώδιξ περιβάλλεται ὑπὸ δύο φύλλων (Περσ. XI) ὅλης ἐκκλησιαστικῆς. Ἴδε καὶ [VI, σελ. 177 § 204] 1565 - 1585.

Παρατήρησις. Ἡ ἐνθύμησις αὕτη, ἀναφερομένη εἰς γεγονότα παλαιότερα τοῦ χειρογράφου, συνετάχθη προφανῶς ἐκ παλαιότερων πληροφοριῶν, ἐκτὸς ἐάν ὁ κώδιξ δὲν χρονολογεῖται καλῶς ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

1585, Ἰουλίου 18η

Μονῆς Βατοπεδίου

«Ἐν ἔτει ζ' ἡ γ' Ἰνδ. ιγ' κατὰ μῆνα Ἰούλιον ιη' καὶ ἐν ἡμέρᾳ Παρασκευῇ ὥρα δ' γέγονε μέγας σεισμός ἐν ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθω καὶ τοιοῦτος οἷον οὐδεὶς ἐνεθυμεῖτο τῶν τότε ἀνθρώπων, ὥστε ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα τῶν τειχῶν διαρραγέντα καταπεσεῖν καὶ πολλοὶ πύργοι τῶν μονῶν ἔπεσαν καὶ εἰς τὸν Προαύλακα καὶ ἐπεκράτησεν ὁ τοιοῦτος σεισμός ἡμέρας μ' ἡγουμενεύοντος εὐτελοῦς Ἀρτεμίου ἐν τῷ Βατοπαιδίῳ».

[IV.] Μονὴ Βατοπεδίου 846. Βομβ. 21×14 αἰῶν ιζ' (1647) φ. 623. σημ. ἐν φ. 623α.

Παρατήρησις. Ἡ ἐνθύμησις αὕτη ἀναφερομένη εἰς γεγονότα παλαιότερα τοῦ χειρογράφου, συνετάχθη προφανῶς ἐκ παλαιότερων πληροφοριῶν.

1697, Νοεμβρίου 17η

1719, Ἰουλίου 12η

Μονῆς Παντελεήμονος

Ἐν φ. 145α':

† Ἐγγραφή διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς τῶν ἱερομονάχων Ἀρσενίου τοῦ Κρητὸς ἐν ἔτει αχ' ἡ ζ' (=1697) μηνὶ Νοεμβρίῳ ιζ' καὶ ὁ ἀναγινώσκων ἄς εὔχεται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς Κύριον.

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ σελίδι τοῦ ἐν ἀρχῇ πρώτου παραφύλλου :

« α ψ ι θ' (=1719) Ἰουλίου εἰς ι β' ἡμέρα Τρίτι ἄρχισεν σεισμός, γ' τι Τετράδι. ἔκαμεν. ε. τι νίκτα ε. σούμα. ι θ' και τι Πέμπτι. τὸ μεσημέρι. Βροντι μεγάλη. εἰς τῶν ουρανῶν».

[VII.] Μονὴ Παντελεήμονος 5894. 387. Χαρτ. 8 μικρ. (0.182×0.121) XVII (φ. 146).

1765, Μαρτίου 9η

1766, Μαΐου 11η

Μονῆς Βατοπεδίου

1765. Μαρτίου 9, ἡμέρα Τετράδη, ἔγινεν σεισμός εἰς ὄλον τὸ Ἅγιον ὄρος, καὶ ἔπειτα δολόσειε ἕως ἡμέρας σαράντα, ἐξόχως δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πυραμονῆς τοῦ Ἐὐαγγελισμοῦ ἔγιναν ὑπὲρ ταῖς σαράντα φοραῖς καὶ σειμοὶ φοβεροί, καὶ ὄλην τὴν ἀγρουπνίαν καὶ περνῶντας ἢ δεκαοκτῶ τοῦ Ἀπριλλίου ἔπαυσεν παντελῶς ὁ σεισμός. Ὑστερον πάλιν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ μηνὶ Νοεμβρίῳ 4, εἰς τὰς ἕξ ὥρας τῆς νυκτός, ἔτι σεισμός μὲ σπασμὸν φοβερώτατον καὶ ἐροάγησαν πάλιν τοῖχοι ἐκκλησιῶν καὶ οἰκῶν. Ἐβάσταξεν καὶ οὗτος ὁ σεισμός ἕως ἡμέρας σαραντατριεῖς. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ὁ σεισμός οὗτος τοῦ Νοεμβρίου ἔγινεν ὄχι μόνον εἰς τὸ Ἅγιον ὄρος, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους καὶ διαφόρους τόπους.

1766. Μαΐου 11, ἡμέρα Πέμπτην ἔγινεν τοιοῦτος φοβερώτατος σεισμός εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἐκκλησίαις πολλαῖς καὶ τζαμιά βασιλικὰ καὶ σεράγια πολλὰ διεσκορπίσθησαν καὶ φόβος καὶ τρόμος ἔλαβεν ἅπαντας, ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς σουλτὰν Μουσταφᾶς ἐν σκηπῇ διήγεν ἐπιπολύ. Ἐπειτα ἔπεσαν κεραυνοὶ καὶ πολλὰ ὀσπήτια ἐνέπρησαν. Ἐἶτα πάλιν Ἰουλίου 25 ἕτερος σεισμός τρομερώτατος εἰς αὐτὴν αὔθις τὴν βασιλεύουσαν καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τόπους, ὡς ἄνωθεν.

[VI, σελ. 233]. Μονὴ Βατοπεδίου 443. — Σημείωμα Γρηγορίου τοῦ Βατοπεδινοῦ τοῦπικλῆν Καλλεργίου. Κῶδ. 504, σελ. 61, τῆς Λαύρας Σάβα τοῦ ἡγιασμένου, νῦν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ βιβλιοθήκῃ Ἱεροσολύμων (Κεραμέως, τόμ. Β', σελ. 571).

1779, 'Ιανουαρίου 23η

Μονῆς Μειγίστης Λαύρας

Ἐν ἔτει ,α φ ο θ' (1779) Ἰανουαρίου κγ' ὥρα δειλινὸν ἔγινε σεισμός μέγας καὶ καθ' ἐκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν ἔσειεν συνεχῶς· ὅμως ἡσύχασεν ἕως δεκάτης ἡμέρας· ἔπειτα ἐν τῷ μέρει τοῦ μαϊστρον ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ φλόξ μεγίστη ἐπὶ τῆς α' ὥρας τῆς νυκτός. ἔνιοι δὲ τῶν ἀσκητῶν ἔφασαν στύλον πυρὸς φαίνεσθαι.

[III.] Μονὴ Λαύρας 1839. Χαρτ. 21×17 αἰῶν. ιη'. φ. 51.

1826, 'Ιανουαρίου 27η

Μονῆς Ἰβήρων

Ἐὶς τοῦς 1826 Ἰανουαρίου 27 ἔγινε σησμός ἡμέρα δ' τῆς νυκτός ὄρα γ'.

[VII.] Μονὴ Ἰβήρων. 5122. 1002. Χαρτ. 8 XVIII σελ. 304.

Τροπάρια τῆς ἀκολουθίας ἀνεπίγραφα. Μετὰ φωνῶν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Μ. Ι. Μα ρ α β ε λ ά κ ι . Σπουδή ἐπί τῶν σεισμῶν τῆς Χαλκιδικῆς (Σεπτέμβριος 1932). Ὁ Κρυσταλλοπαγῆς ὄγκος Βερέισκον καὶ αἱ περίξ αὐτοῦ θέρμαι. Πρό - καὶ μετασεισμικὴ σύστασις αὐτῶν. Θεσσαλονίκη 1936.

II. Τοῦ ἰδίου. Οἱ γεωλογικοὶ καὶ μακροσεισμικοὶ χαρακτῆρες τῶν σεισμῶν τῆς Χαλκιδικῆς (Σεπτέμβριος 1932). Θεσσαλονίκη 1933.

III. Λ α υ ρ ι ὴ τ ο υ Σ π υ ρ ῖ δ ω ν ο ς . Εὐστρατιάδου Σωφρονίου. Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Μεγίστης Λαύρας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Παρίσι 1925.

IV. Eustratiades Sophronios Arkadios. Catalogue of the Greek manuscripts in the library of the Monastery of Vatopedi on Mt. Athos. Cambridge 1924.

V. Σ π ῦ ρ ο υ Ἀ ά μ π ρ ο υ . Ἐνθυμήσεων, ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ δευτέρα. Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμος 16, σελ. 407 - 420. Ἀθήναι 1922.

VI. Τοῦ ἰδίου. Ἐνθυμήσεων, ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη, ἀρ. 1 - 562. Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 7, σελ. 123 - 313. Ἀθήναι 1914.

VII. Τοῦ ἰδίου. Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβουρτζί (Cambridge) τῆς Ἀγγλίας, τόμ. 1 - 2, 1895 - 1909.

VIII. Ἀ θ . Γ ε ω ρ γ ι ᾶ δ ο υ . Περὶ σεισμῶν καὶ κατασκευῆς ἀντισεισμικῶν οἰκοδομημάτων. Ἀθήναι 1904.